

MECANISME DE ÎNCHIDERE DESCOPERITE ÎN SECTORUL DE EST AL CETĂȚII CAPIDAVA, JUD. CONSTANȚA

ZAHARIA COVACEF, CĂTĂLIN DOBRINESCU

Cercetările întreprinse în ultimii 20 de ani în sectorul de est al cetății romano-bizantine de la Capidava, au scos la lumină numeroase complexe de locuire, iar în interiorul sau în apropierea acestora un bogat și variat inventar de uz gospodăresc, între care și obiecte precum – bolțuri, splinte (sau belciuge), verigi, plăci ce acoperă mecanisme de închidere, un zăvor și un lacăt – utilizate cândva la închiderea sau fixarea ușilor, ferestrelor sau mobilierului din aceste locuințe.

Studiile consacrate acestor obiecte în ultimii ani, ne-au determinat să întreprindem o analiză mai atentă a pieselor descoperite la Capidava, prezentând, pe scurt, funcțiunea lor și catalogul descoperirilor.

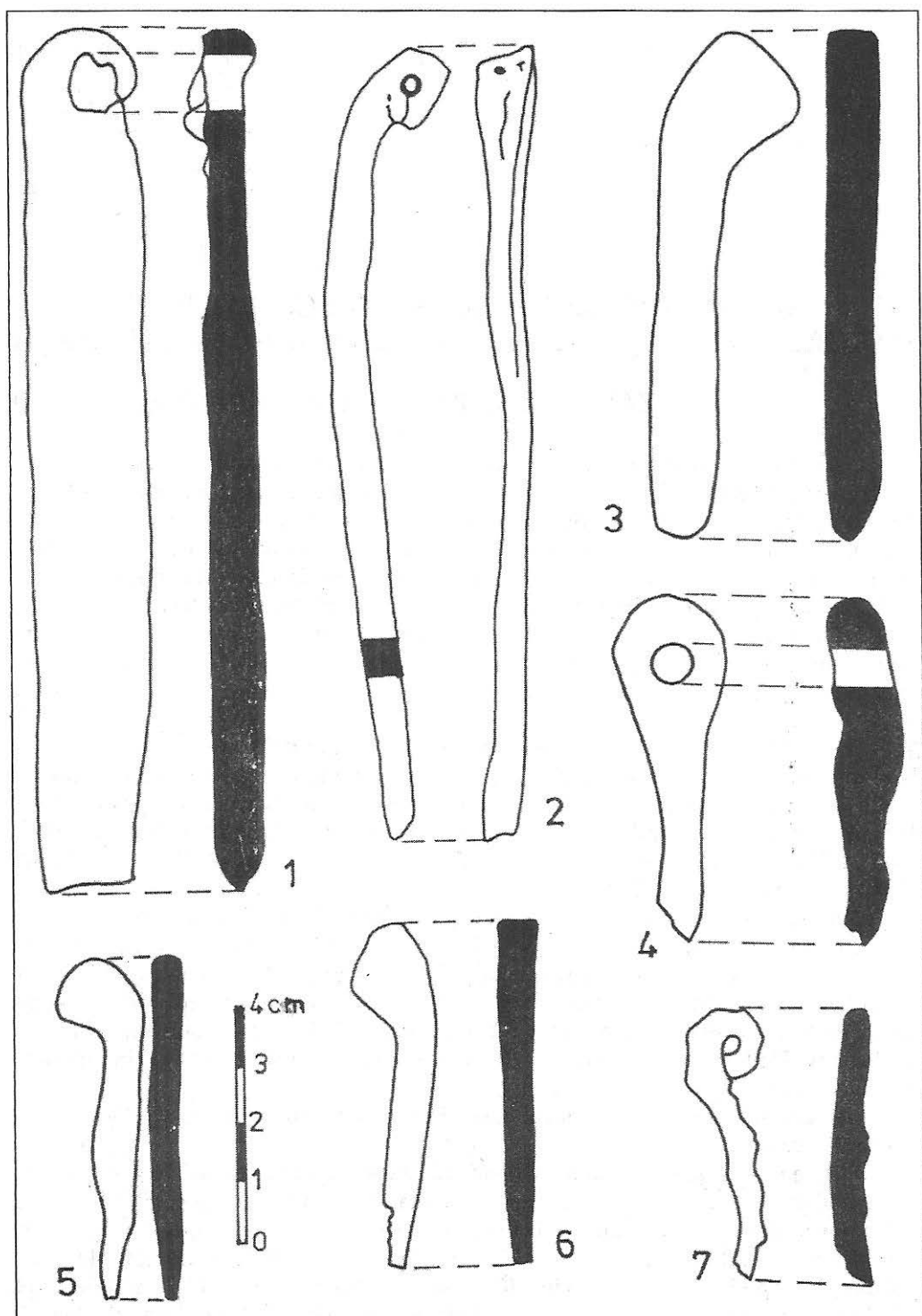
Cele mai simple obiecte folosite la fixarea ușilor sunt **bolțurile**.

Aceste piese, executate dintr-un cui lung cu terminația în formă de buclă (ochi), erau fixate în tăblia și în ușorul ușilor formând o balama. La Capidava au fost descoperite 7 bolțuri, toate piesele având bune analogii la Sarmizegetusa (D. Alicu și colab., 1994, p. 22-25, pl. 11/58, 60, 61), Sucidava (D. Tudor, 1948, p. 184), Iatrus-Krivina (G. Gomolka-Fuchs, 1982, pl. 60/418-422, 424) și Sadovec (S. Uenze, 1992, pl. 36/24-25).

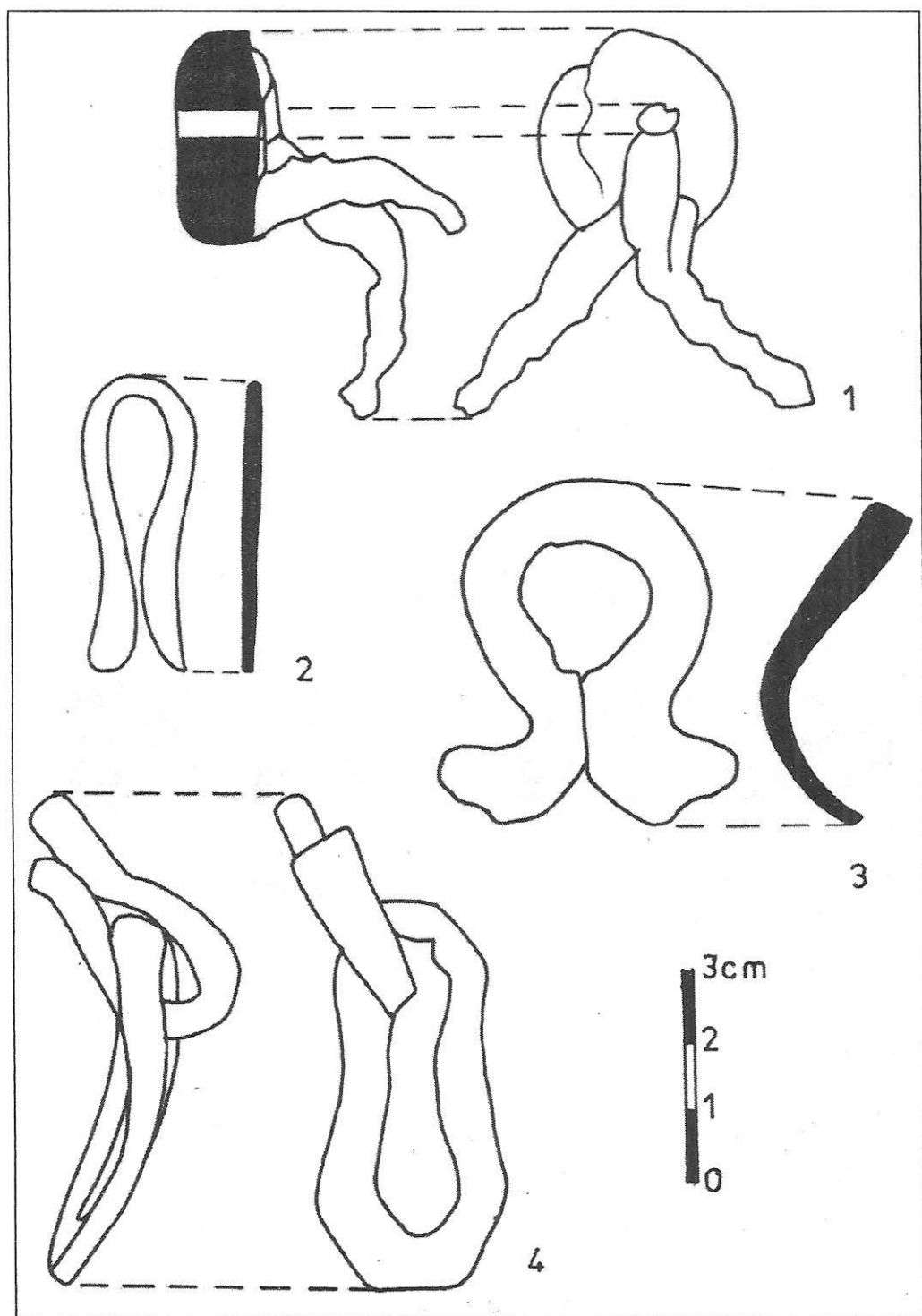
Splintele (sau **belciugele**) sunt cuie cu brațe paralele și cu buclă care, uneori, în asociație cu bolțurile, cum este cazul la Iatrus (G. Gomolka-Fuchs, 1982, pl. 60/422, 424), Sarmisegetusa (H. Daicoviciu și colab., 1994, p. 451; D. Alicu și colab., 1994, pl. 10-12) și Mehadia (M. Macrea și colab., 1993, p. 174), asigurau o cale simplă de prindere a ușilor formând, prin legarea buclelor, o balama sau, prin fixarea în ușorul și tăblia ușii, un belciug. De la Capidava provin patru piese, una dintre ele cu verigă, îndeplinind funcția de belciug.

Verigile descoperite în interiorul unor locuințe din sectorul de est al cetății, aveau, probabil, aceeași funcție.

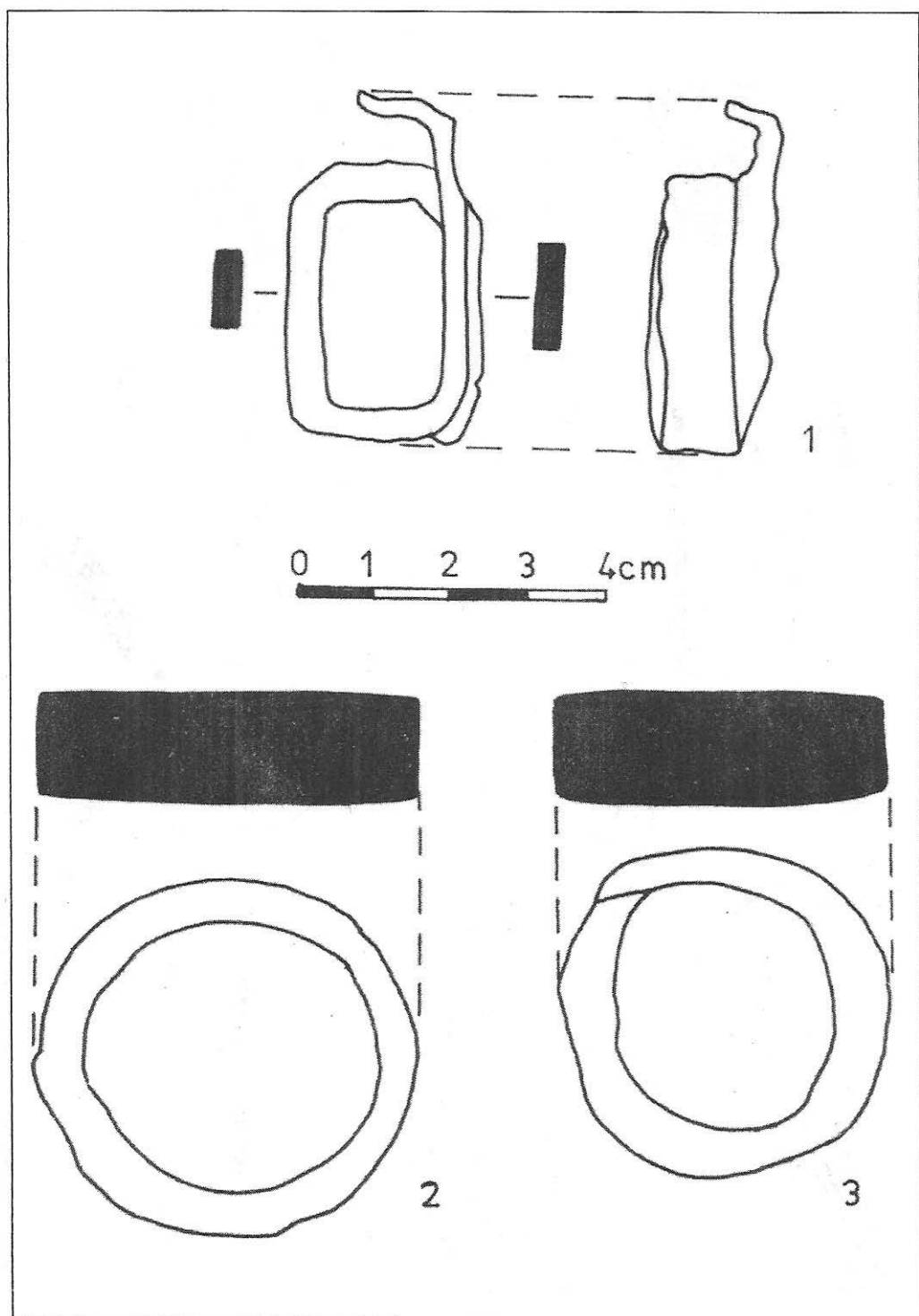
Plăcile ce acopereau mecanismele de închidere asigurau cel mai complex sistem de închidere, deoarece pentru punerea în mișcare a pieselor componente se folosea cheia. Patru din cele cinci plăci descoperite la Capidava sunt dreptunghiulare și sunt asemănătoare celor de la Sadovec (S. Uenze, 1992, pl. 34/2-3), Mehadia (M. Macrea și colab., 1993, p. 175), Iatrus-Krivina (G. Gomolka-Fuchs, 1982, pl. 62/438, 422, pl. 63/440) și Sucidava (D. Tudor, 1948, p. 184); a patra, circulară, are bune analogii la Sarmizegetusa (D. Alicu și colab., 1994, pl. 47/768).

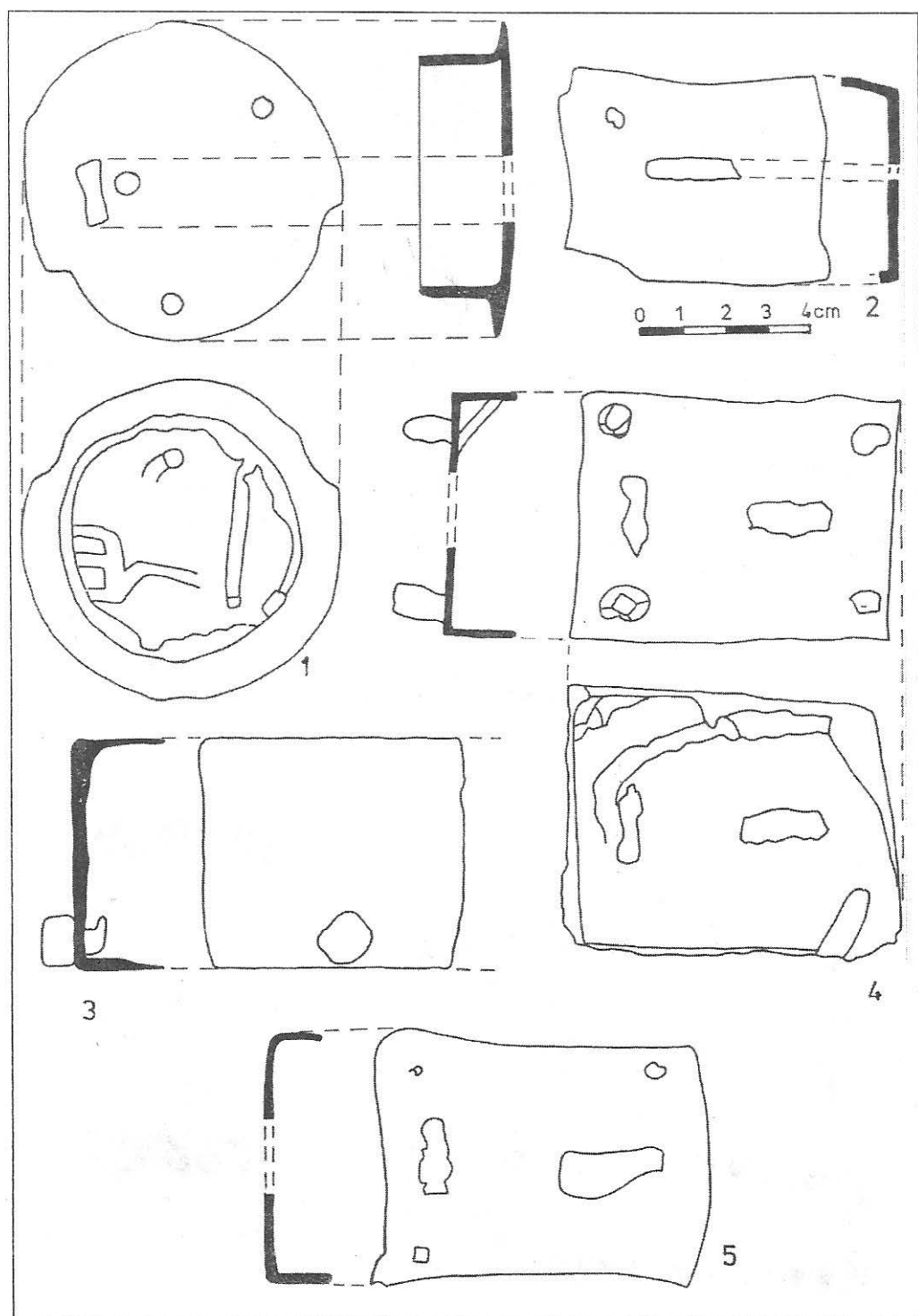
Planşa I.

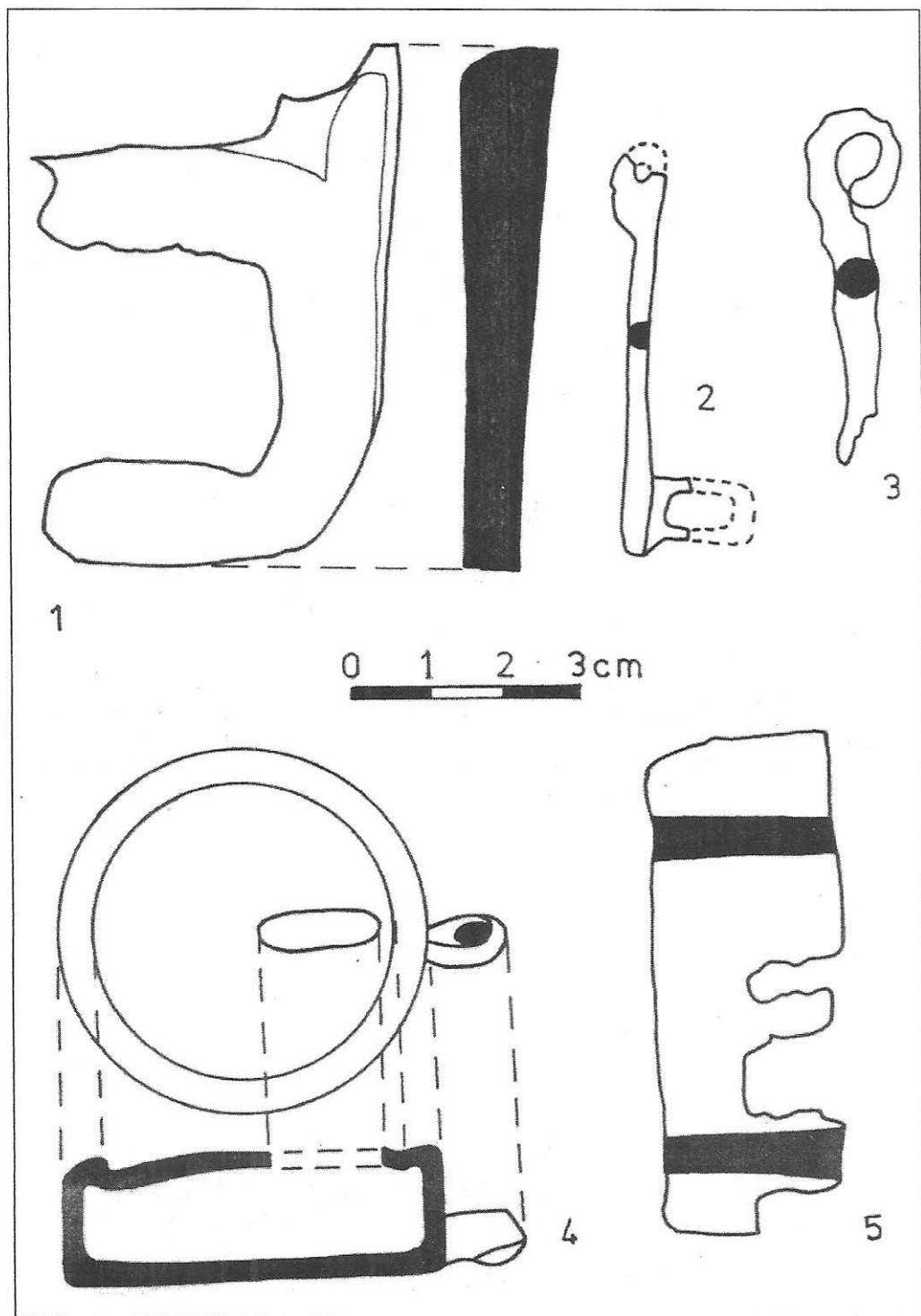
Planșa II.

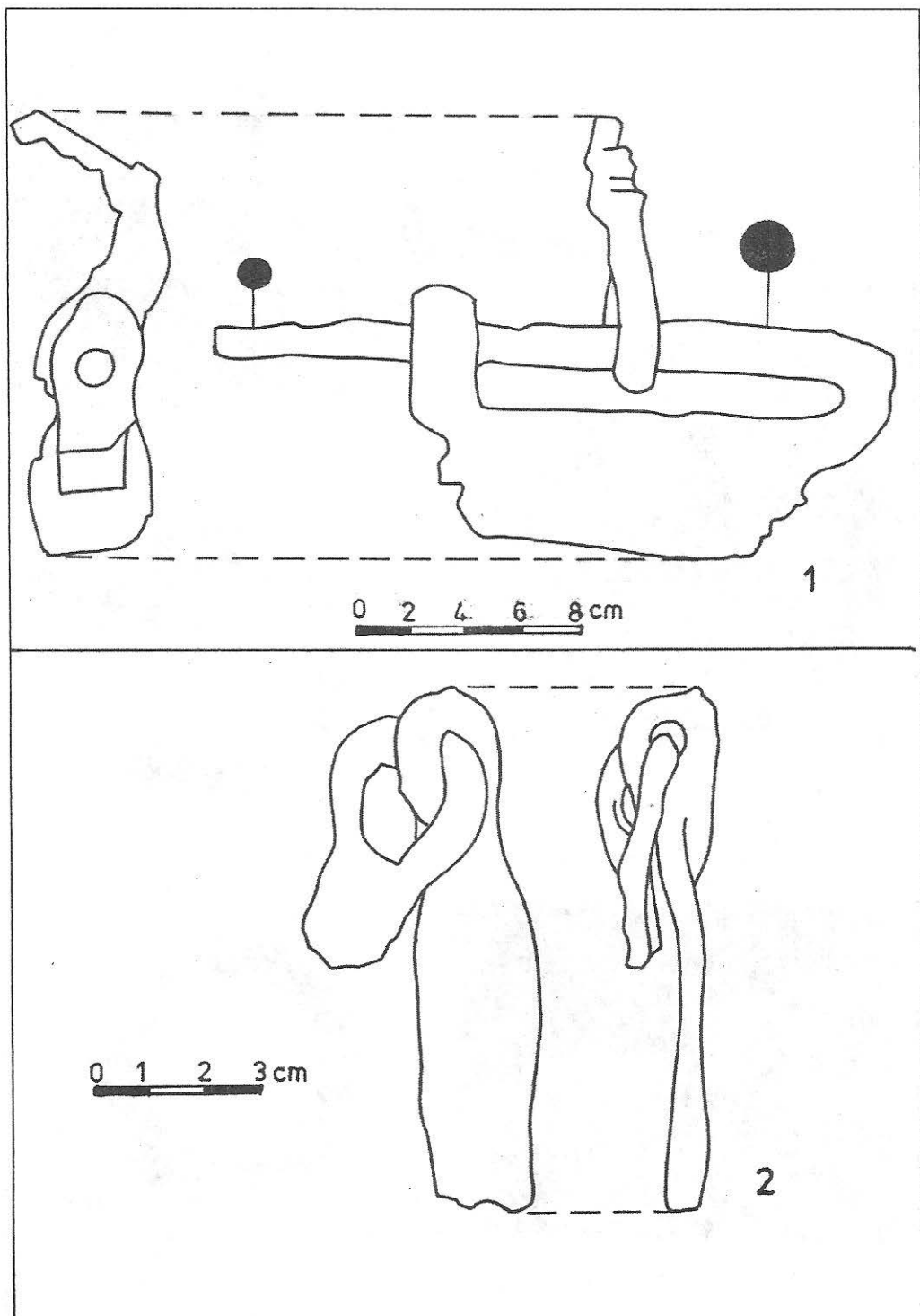
Planşa III.

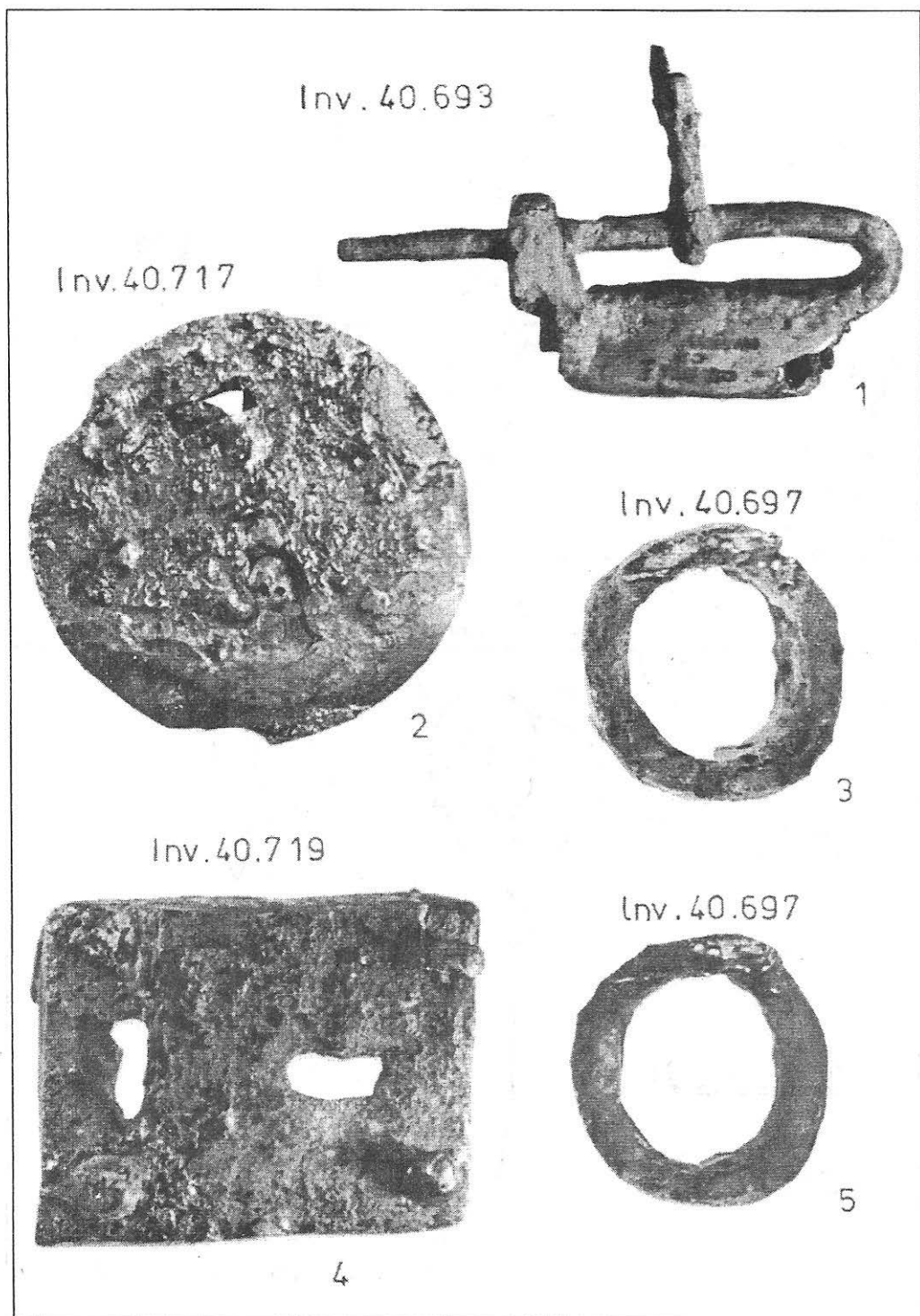
Planșa IV.

Planșa V.

Planșa VI.

Planșa VII.

Cheile, trei la număr, aparțin unor tipuri diferite: una mică de bronz, folosită probabil la închiderea unei casete mici, celelalte două, din fier, se încadrează variantei cu tracțiune și picior plat, având partea activă cu doi sau trei dinți paraleli, și utilizate, de obicei, la porți și în interiorul locuințelor, la ușile camerelor. Cele mai bune analogii le găsim în Macedonia (V. Lilcic, 1992, p. 201-212), la "Grădiște-Taor", Strejevo, Heracleea Lyncestis, dar și la Iatrus-Krivina (G. Gomolka-Fuchs, 1982, pl. 59/448, 449).

O piesă deosebită, descoperită în încăperea C7, este o **încuietoare cu zăvor**, din fier, apropiată ca model celor de la Sadovec (S. Uenze, 1992, pl. 34, 35).

Ultima piesă prezentată de noi este un **lacăt** din fier și bronz, descoperit în aceeași încăpere C7 și poate fi comparat cu cele de la Potaissa (M. Bărbulescu, 1994, p. 137, 138) sau Iatrus-Krivina (G. Gomolka-Fuchs, 1982, pl. 63/445).

CATALOGUL DESCOPERIRILOR

A. Bolțuri

2. Fier forjat (pl. I/2). L = 13,5 cm, l. tijei = 0,7 cm, gr. tijei = 0,7 cm. Tija are secțiune rectangulară. Descoperit în caroul L75, pe pavajul de piatră din dreptul locuinței C7. Inv. 41316.

2. Fier forjat (pl. I/7, V/3). L = 4,7 cm, gr. tijei = 0,7 cm. Secțiunea tijei este rotundă. Descoperit în caroul L75, pe pavajul de piatră aflat între locuințele C5 și C6. Inv. 38716.

3. Fier forjat (pl. I/6). L = 6 cm, gr. tijei = 0,6 cm. Secțiunea tijei este rectangulară. Descoperit în caroul L75, între încăperile C5 și C6. Inv. 39057.

4. Fier forjat (pl. I/5). L = 6 cm, gr. tijei = 0,8 cm. Secțiunea tijei este rotundă. Descoperit în caroul L75, între încăperile C5 și C6. Inv. 39057.

5. Fier forjat, fragmentar (pl. I/3). L = 8,9 cm, L. tijei = 1,2 cm, gr. tijei = 0,9 cm. Are păstrată partea tijei cu capul buclat. Secțiunea tijei este rotundă. Descoperit în zona complexului C2-C4. Inv. 41333.

6. Fier forjat, fragmentar (pl. I/1). L = 15,1 cm, l. tijei = 1,9 cm, gr. tijei = 0,9 cm. Are păstrată partea tijei cu capul buclat. Secțiunea tijei este rectangulară. Descoperit în dărâmătura unei locuințe situată în carourile O. 76-77. Inv. 41332.

7. Fier forjat (pl. I/4). L = 6 cm, l. tijei = 0,8 cm. Secțiunea tijei este pătrată. Descoperit în interiorul încăperii C7. Inv. 41331.

B. Splinte (belciuge)

8. Fier (pl. II/3) L = 4,5 cm, diametrul buclei = 3,6 cm, gr. tijei în zona buclei = 0,9 cm. Descoperită în caroul L74, pe pavajul de piatră situat în dreptul încăperii C6. Inv. 41337.

9. Fier (pl. II/2), L = 4,2 cm, diametrul buclei = 1,6 cm, gr. tijei în zona buclei = 0,6 cm. Descoperită în caroul P74, în încăperea C9, inv. 41335.

10. Fier (pl. II/1). L = 6 cm, diametrul buclei = 2,7 cm, gr. tijei în zona buclei = 1,2 cm. Descoperită în caroul M73, în încăperea C7. Inv. 41334.

11. Fier (pl. II/4). are verigă. L = 7,2 cm, gr. = 0,5 cm. Descoperită în caroul L76, în dreptul locuinței C1. Inv. 41336.

C. Verigi

12. Fier (pl. III/3). Diametrul = 5 cm, l. bandei = 2,3 cm, gr. bandei = 1 cm. Descoperită în încăperea C10. Inv. 40697.

13. Fier (pl. III/2). Diametrul = 5 cm, l. bandei = 1,5 cm, gr. bandei = 0,7 cm. Inv. 34309.

14. Fier (pl. III/1). Patrulateră. L = 3,5 cm, L cu cârlig = 4,6 cm, l = 2,5 cm, gr. 0,4 cm. Descoperită în caroul J.72, în interiorul încăperii C8. Inv. 41338.

D. Balamale

15. Fier (pl. VI/2). Piesă compusă din bolț și splint. L bolț = 9,7 cm, l. bolț = 2,2 cm, gr. bolț = 0,7 cm; L splint = 4,9 cm, diametrul buclei = 3,2 cm, gr. în zona buclei = 1,1 cm. Descoperită în caroul K73, în interiorul încăperii C8. Inv. 41325.

E. Plăci ce acoperă mecanisme de închidere

16. Tablă de fier (pl. IV/5). L = 7,8 cm, l = 5,7 cm, gr. 0,2 cm, h = 1,5 cm. Prezintă trei orificii mici în colțuri, în care erau introduse, cândva, nituri sau cuie de fixare, și două, mai mari, poziționate central, ce corespund cheii și mânerului. Descoperită în sectorul de est al cetății. Inv. 38702.

17. Tablă de fier (pl. IV/4; VII/4). L = 7,8 cm, l = 6,4 cm, gr. = 0,3 cm, h = 1,6 cm. Prezintă pe centru două orificii, din care unul corespunzător cheii, și patru nituri în colțuri. În interior se mai păstrează o parte a mecanismului, oxidat, și tijele niturilor. Descoperită în caroul J73, în interiorul locuinței C8. Inv. 40719.

18. Tablă de fier, fragmentară (pl. IV/3). L = 6,3 cm, l = 5,5 cm, gr. = 0,2 cm, h = 2,3 cm. Prezintă pe centru un orificiu, corespunzător unui nit, și floarea unui cui la exterior, cu tija păstrată la interior. Găsită lângă hypocaust. Inv. 41321.

19. Tablă de fier, fragmentară (pl. IV/2) L = 6,5 cm, l = 5 cm, gr. 0,3 cm, h = 1,2 cm. Prezintă la centru un orificiu corespunzător cheii și două orificii în colțuri, corespunzătoare cuielei de prindere. Descoperită în caroul L76, inv. 41339.

20. Tablă de fier (pl. IV/1; VII/2). Circulară. Diametrul = 7,3 cm, gr. 0,2 cm, h = 2 cm. Prezintă la centru două orificii și urmele a trei nituri de fixare. În interior păstrează încă resturile oxidate ale mecanismului. Inv. 40717.

F. Chei

21. Fier, fragmentară (pl. V/1). Se păstrează doar un fragment din partea activă (doi dinți). L = 7 cm, l = 5 cm, gr. 1,2 cm. Descoperită în caroul O.77. Inv. 41340.

22. Bronz, fragmentară (pl. V/2). L. tije = 5,3 cm, L părți active = 1,3 cm, l părți active = 0,8 cm. Descoperită în caroul K74-73, la - 0,60 m de nivelul străzii. Inv. 36713.

23. Fier., fragmentară (pl. V/5). Se păstrează doar partea activă, L = 6,7 cm, l = 2,4 cm, gr. 0,9 cm. Descoperită în încăperea C6. Inv. 39388.

G. Încuietoare cu zăvor

24. Fier (pl. VI/1; VII/1). L = 24 cm, l = 8,5 cm, l cu cârlig = 15,5 cm. Descoperită în încăperea C7. Inv. 40693.

H. Lacăt

24. Fier și bronz (pl. V/4). Circular. Diametrul = 4,8 cm, gr. 1,7 cm. descoperit în încăperea C7. Inv. 41326.

BIBLIOGRAFIE

1. Alicu Dorin, Cociș Sorin, Ilieș Constantin, Soroceanu Alina, **Small finds from Ulpia Traiana Sarmizegetusa**, Cluj-Napoca, 1994.
2. Bărbulescu Mihai, **Potaissa. Studiu monografic**, Turda, 1994.
3. Daicoviciu Hadrian, Alicu Dorin, Cociș Sorin, Ilieș Constantin, Meylan Christine, Paki Adela, Piso Ioan, **Săpăturile arheologice din 1983 la Ulpia Traiana Sarmizegetusa**, AMN, 31, Cluj-Napoca, 1994.
4. Gomolka-Fuchs Gudrun, **Iatrus-Krivina**, Akademie-Verlag, Berlin, 1982.
5. Lilic Victor, **Prilog kon anticikiot kluci**, Macedoniae Acta Archaeologica, 13, Skopje, 1992.
6. Macrea Mihail, Gudea Nicolae, Moțu Iancu, **PRAETORIUM. Castrul și așezarea romană de la Mehadia**, Editura Academiei Române, București, 1993.
7. Tudor Dumitru, **Sucidava III**, Dacia, 11-12, 1945-1947, București, 1948.
8. Uenze Syna, **Die Spätantiken Befestigungen von Sadovec**, Tafeln, Munchen, 1992.

IM OSTSEKTOR DER BURG CAPIDAVA, KR. CONSTANTZA AUFGEFUNDENE SCHLIESSANLAGEN

– Zusammenfassung –

Die Verfasser besprechen 25 Fundstücke (7 Bolzen, 4 Ringnägeln, 3 Ringe, 5 Deckelplatten für Schliessanlagen, 3 Schlüssel, eine Angel, einen Verschluss mit Riegel und ein Schloss), die als mehr oder weniger komplexe Schliessanlagen dienten und die bei Türen für Räume und für Möbel im Zeitraum der Jh. 4-6 n. Chr. in der Burg Capidava verwendet wurden.